

Hillerslevhus.

Ved P. L. Hald.

OMTRENT 600 Meter i nordøstlig Retning fra Hillerslev Kirke ses nu de svage Rester af et Voldsted nede i Kæret, som under Stenaldersænkningen har været en smal lavvandet Vig eller Bugt fra det Sund, der satte Vesterhavet og Limfjorden i Forbindelse med hinanden mellem Hanstholmen og Østholmen (Hjardemaal). Under Landets Hævning er her dukket en lav Banke op, og paa denne er der henimod Vikingetidens Slutning anlagt en Borg, der altsaa stammer fra samme Tid som de øvrige thylandske Voldsteder og Borge. Det er ikke ret meget, man ved om Stedet, men de faa skriftlige Efterretninger og de smaa Fund, der her er gjort, skal i det følgende fremdrages.

I Valdemar Sejrs Jordebog fra 1231 anføres blandt andre Kongelev i Jylland ogsaa *Hildeslev*; Borgen med dens tilliggende Jorder var altsaa i Kongens Eje.

I de for Landet saa urolige Tider, indtil Valdemar Atterdag paany bragte ordnede Forhold tilveje, er det vist gaaet med Hillerslevhus som med saa mange andre kongelige Ejendomme, at Gaarden uden videre er taget i Besiddelse af jordgridske Herremænd, der fandt Lejlighed til at afrunde og forøge deres Ejendomme paa Kronens Bekostning. Næste Gang, vi finder Gaarden nævnt, er henimod Slutningen af Dronning Margrethes Regeringstid. Hun er da gaaet i Gang med at faa disse tabte Ejendomme tilbage til Kronen; hvorledes det egentlig forholder sig her med Hillerslevhus er ikke klart; men da Dronningen 1406 er i Aalborg, laante den thylandske Herremand Niels Strangesen hende en Sum Penge, for hvilke han fik ”then faste gardh Hildersløwe” med dens Gods i Thy i Pant. 1408 gentager det samme sig, og han faar da Gaarden tilligemed andet Gods som Len. Samme Aar blev Niels Strangesen forlenet med *Ørum* Slot, og det ser ud til, at Hillerslevhus fremtidig hører ind under *Ørum*; det nævnes ikke mere som selvstændigt Len. Iøvrigt blev Niels Strangesen senere Medlem af Rigets Raad og døde 1424; hans Ligsten findes i Vestervig Kirke.

1423 nævnes dog Henrik Knudsen Gyldenstjerne som Hovedsmand paa Borgen.

I en Præsteindberetning fra 1638 meddeles om Stedet: ”Nord for Hillerslev Kirke ligger nogle Gaarde som kaldes *Lielle Hellersløff*, hvilke haver i gamle Dage været Ladegaarden til Hillerslevhus, som haver ikke langt derfra været bygget paa en Vold ligendes i Moradset derhos og kaldes *Lielle Hellersløff Vold* eller *Store Vold* og er samme Hillerslev Hus kommet under *Ørum* Slot udi højlovelig og salig Dronning Margrethes Tid”.

Her faar man altsaa Oplysning om de til Gaarden hørende Jorder, og da Kronen ved Skøde af 22. Novbr.

1661 sælger *Ørum* Gaard og Gods til Elisabeth Berus, Enke efter Købmand Baldtser Berus i Hamburg og hendes Broder Leonhard Marselis, tager man næppe Fejl i at antage, at de i Skødet nævnte 9 Gaarde i Lille Hillerslev er det gamle Krongods. 1802 bestod Lille Hillerslev ifølge Aagaard af 8 Gaarde og 1 Bol; hver af Gaardene var omtrent paa 3 Tdr. Hartkorn og hørte da ind under Ullerupgaards Gods; netop nævnte Aar gik flere af Gaardene over til Selveje, og der betaltes da 1200 Rdl. for en Gaard paa 3 Tdr. Hartkorn; i Tiden omkring 1870 udflyttedes Gaardene.

Voldstedet har oprindeligt vist bestaaet af en større og mindre Banke; nu er disse delvis afgravede og kun med Kendskab til Beliggenheden kan man spore de svage Rester. Da man for faa Aar tilbage begyndte at opdyrke Kæret og foretog Afgravninger af Banken, stødte man paa flere svære Egepæle, der var rammede adskillige Fod ned i den bløde Jordbund; muligvis har det været Rester af Forsvarsværker og af en Bro, der førte ind til de højere liggende Omgivelser. Den øverste Ende af Pælene, der kom frem umiddelbart under Jordoverfladen, var forkullede, og for Borgens Ødelæggelse ved Ild taler ogsaa de mange Rester af Trækul, der fandtes ved Gravningen. Ved Forsøg paa at fjerne en svær Pæl blev der gravet et stort Hul, og ved denne Lejlighed fandtes adskillige Ting af Interesse, saaledes et mindre Træstykke med Fure i Kanten, øjensynlig en Splint af en Bulfjæl, en lille togrenet Fork af Jærn med Rester af Skaft, et Stykke af den ene Gren er afknækket, et Stykke tildannet Træ, der maa tydes om hørende til et Dørlukke, en Slags Nøgle eller Dørvrider. Ved samme Lejlighed og ved andre Gravninger er der fundet Knogler af forskellige Tamdyr, Rester af Lædersko samt enkelte Skaar af Lerkar. Alle disse Sager er saavidt det kan skønnes af middelalderlige Former og ikke fra senere Tider, og dette støtter Formodninger om, at Borgen er ødelagt ved Slutningen af Middelalderen, maaske allerede ved Bondeoprøret 1441.

At der til Voldstedet er knyttet Sagn undrer ikke. Evald Tang Kristensen har optegnet et saadant, som er meddelt ham af Jens Mikkelsen i Kaastrup. Paa Borgen skal der ”have levet en Konge, som hed Terkild den lange. Han førte Krig med en Konge paa Sjørring Borg, der hed Knud”. Dette Sagn har tilligemed flere andre givet Stof til T. Bechers Fortælling ”Vandrefalken”; ”Lange Therkild” forsøger paa at erobre Sjørring fra Høvdingen Egil, men i Kampen faldt begge Høvdingene.

Stedet har som det fremgaar haft forskellige Benævnelser: Hillerslevhus, Hillerslev Vold, Store Vold og hertil kommer ogsaa *Margrethevold*; dette er dog næppe efter Dronning Margrethe, som man har

antaget, men snarere efter den Mergret, hvis Navn læses paa en Gravsten fra det 13. Aarhundrede, der findes indmuret i en temmelig betydelig Højde i Vestsiden af Hillerslev Kirketaarn.

Denne Sten har sikkert oprindelig ligget inde i Kirken, hvilket fremgaar af, at Stenen er slidt paa en saadan Maade, at det kun kan forklares ved, at Færdselen er gaaet hen over den; den bærer foruden to Kors og et adeligt Vaaben, hvis Oprindelse ikke kendes, ogsaa en Runeindskrift, som Professor Wimmer læser oversat fra Latin: "Deres Sjæle hvile i

Gud, Maries Søn" samt med Munkebogstaver de to Navne: Thorchil og Mergret. Er det Sagnets Terkild og den Margrethe efter hvem Voldstedet har faaet Navn? Ja, det ved man ikke, og dette bliver næppe nogen Sinde afgjort; men Sandsynligheden taler for det.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1931, side 208-211)